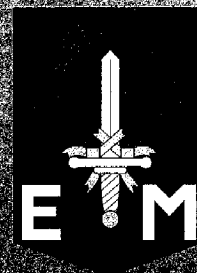

INFO-SCOOP

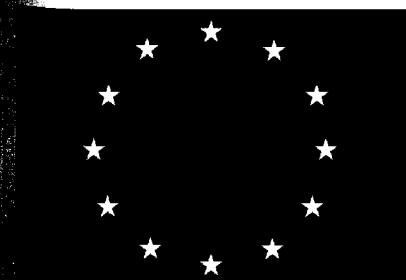
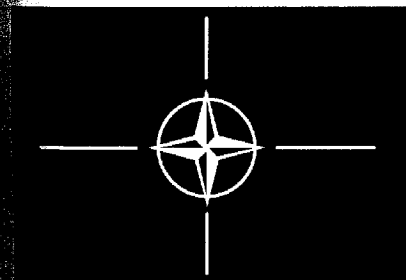
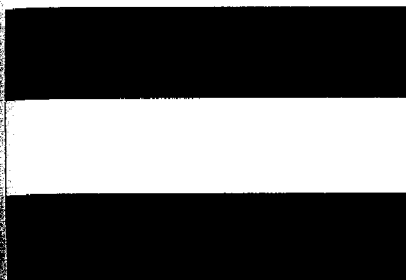

INL
009095

INHOUDSOPGAVE

VAN DE REDACTIE	2
COLOFON	2
BALKAN-UPDATE	3
VERKIEZINGEN BOSNIË	3
PLAVSIC VERSUS KARADZIC	5
MOSTAR	7
POST-SFOR-PERIODE	8
VERKIEZINGEN KLEIN JOEGOSLAVIE	8
KOSOVO	10
MONTENEGRO	10
VERWACHTING	10
“SLIMME BOMMEN” 2	12
INLEIDING	12
MAAK EEN “DOMME” BOM “SLIM”	12
INZET	12
EEN ANDERE LUCHTDREIGING	12
WAT TE DOEN	12
SLOT	13
VERZAMELEN VAN INLICHTINGEN “LUCHT” IS EEN PAARSE ZAAK	14

5
9

Elnt P.W.T.S. Menting

In één van zijn laatste artikelen beschrijft de elnt De Rooy de actuele situatie met betrekking tot de Balkan. De elnt De Rooy wordt omstreeks 2 december 1997 uitgezonden en zal een functie vervullen bij HQ-SFOR in het NL NIC. Hij lost daar de tot tijdelijk kap bevorderde elnt Van Amerom af. Wij, personeel van 101 Mipel, hopen dan ook dat de kap Van Amerom spoedig zijn werkzaamheden binnen 101 Mipel zal hervatten. Naar verwachting zal dat niet eerder plaats vinden dan in het voorjaar van 1998. Tot zolang is het niet mogelijk een volledige update te geven over het Midden-Oosten. Zijn specialisme.

Terug naar het artikel van elnt De Rooy.

De maand september, zo schrijft hij, is een rumoerige maand geweest voor de Balkan. De uitstagen van de verkiezingen in Bosnië en de implementatie daarvan zullen moeten aantonen of de multi-etnische doelstellingen van Dayton wel haalbaar zijn. Op enkele incidenten na zijn de verkiezingen geheel boven verwachting rustig verlopen. Het doel van deze verkiezingen was de etnische samenstelling van Bosnië weer voor een deel op te tappen. Uiteindelijk werd met deze verkiezing beoogt te bepalen welke etnische groep het waar voor het zeggen gaat krijgen. De grote verliezer van de verkiezingen is de SPO van Vuk Draskovic. Draskovic wil de monarchie herstellen en droomt nog steeds van een groot Servisch rijk met het Servische deel van Bosnië en met Macedonië.

Inmiddels is ook overeen gekomen dat de parlamentsverkiezingen op 15 november zullen worden gehouden. Het nieuw gevormde parlement zal dan op 7 december een nieuwe president kiezen.

In Info-Scoop, nummer 7/26 juni 1997, beschrijft de aoi Breurkes in zijn artikel over luchtdreiging het fenomeen "SLIMME BOMMEN". Op dit artikel is gereageerd door de majoor Bozuwa, werkzaam bij de School Lucht Samenwerking (SGLS) te Ede. Naar aanleiding hiervan heeft de aoi Breurkes gemeend te moeten reageren omdat ook hij van mening is dat een aantal zaken, beschreven in zijn artikel, niet goed zijn belicht of verkeerd zijn verwoord. In zijn aanvullend artikel "SLIMME BOMMEN" hoopt de schrijver deze onduidelikheden te hebben weggenomen. Met de ontwikkeling van de door hem beschreven nieuwe lucht-grond wapensystemen bestaat volgens de schrijver de mogelijkheid dat er een ander soort luchtdreiging ontstaat. Ontwikkelingen op dit gebied zullen zeker door de schrijver nauwlettend worden gevolgd en indien daartoe aanleiding bestaat zal in een van de volgende uitgaven van de Info-Scoop hierover een vervolg artikel worden opgenomen.

Tot slot een artikel uit handen van kap Van Elk. Al eerder heeft u artikelen over inlichtingen ten behoeve van het vaststellen van de Luchtdreiging van hem kunnen lezen. In zijn huidige bijdrage zet hij uiteen waarom nu eigenlijk een goede samenwerking met de inlichtingensectie van de Koninklijke Luchtmacht een absolute noodzaak is om uiteindelijk op maat aan te kunnen geven aan de Secties G2/S2 van manoeuvre- en luchtverdedigings eenheden op welke wijze vijandelijke luchtmacht mogelijk zullen gaan optreden. Aan de hand van de aan hen verstrekte gegevens moet het mogelijk zijn hun plannen daarop af te stemmen.

Zoals aangegeven in de colofon is de Info-Scoop volledig samengesteld uit open bronnen.

Indien er uwerzijds op- of aanmerkingen zijn over de inhoud van deze publicaties, wordt u verzocht contact op te nemen met één van de redactieleden van de Info-Scoop (zie colofon).

COLOFON

INFO-SCOOP is een maandelijks uitgave van 101 Mipel.

Adres: Simon Stevinkazerne, MPC 41 A, Postbus 9012, 6710 HC Ede

Telefoon: 0318-683050/3073/3023

Redactie: Maj H.J. Jacobs, Elnt P.W.T.S. Menting, Sgt1 A. Wever

De INFO-SCOOP wordt verzonden aan die instanties welke functioneel belang hebben bij actuele informatie.

De inhoud van de INFO-SCOOP is volledig samengesteld uit open bronnen. Overname uit deze publicatie is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

BALKAN-UPDATE

Elnt P.M. de Rooij

Voor u ligt een overzicht van de belangrijkste actualiteiten en achtergrondinformatie van de Balkanregio over de periode 1 september tot 6 oktober.

De maand september is een rumoerige maand geweest voor de Balkan. De gemeenteraadsverkiezingen in Bosnië werden overschaduwd door de toenemende machtsstrijd in de RS, voorlopig eindigend in een wapenstilstand tussen beide rivalen, die onder druk van de Servische president Milosevic tot stand is gebracht. Milosevic, die zelf druk bezig is om middels de door hem naar voren geschoven kandidaat, de macht in Servië veilig te stellen. De uitslagen van de verkiezingen in Bosnië en de implementatie daarvan zullen moetenantonen of de multi-etnische doelstellingen van Dayton wel haalbaar zijn. In Servië zijn de verkiezingen bepalend of Milosevic via zijn zetbaas zijn macht weet te consolideren en mogelijk weet uit te breiden.

Voor dit overzicht is gebruik gemaakt van diverse kranten en tijdschriften, zoals: NRC, Algemeen Dagblad,

Frankfurter Allgemeine Zeitung, Volkskrant, World Air Power Journal en de Elsevier. Tevens is gebruik gemaakt van teletekst, journaalbeelden en actualiteitenprogramma's van radio en televisie.

VERKIEZINGEN BOSNIË

De gemeenteraadsverkiezingen die op zaterdag 13 en zondag 14 september zijn gehouden, zijn georganiseerd en gecontroleerd door de OVSE. De regels voor de verkiezingen zijn opgesteld door een commissie waarin Bosnische Serviërs, Kroaten en moslims zitting hebben en die wordt voorgezeten door de OVSE-ambassadeur in Bosnië, Robert Frowick. Zijn stem is doorslaggevend wanneer de commissie het niet eens kan worden. In elk stembureau was een internationale waarnemer (supervisor) aanwezig die namens de OVSE controleerde of de regels werden nageleefd. In de nacht van zaterdag op zondag heeft de waarnemer tussen de stembussen geslapen om daarmee fraude te voorkomen.

Er staan 4800 zetels op het spel in 118 gemeentes, waarvan 75 in de MKF en 61 in de RS. In 18 gemeentes, die

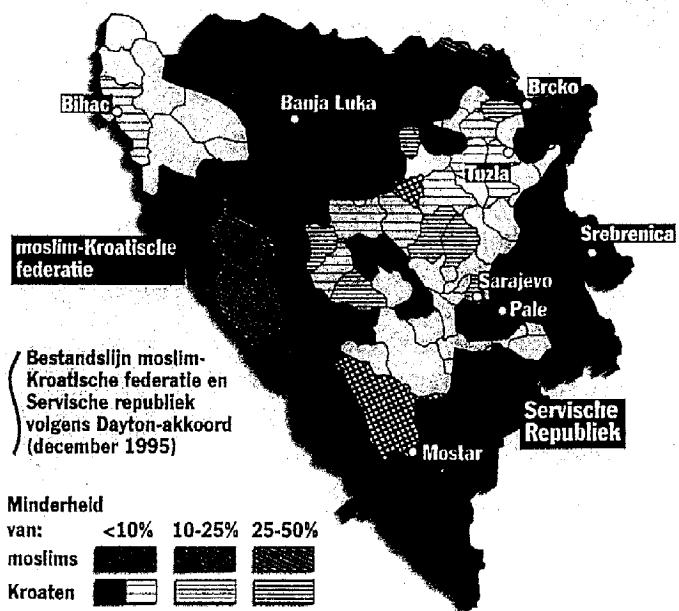
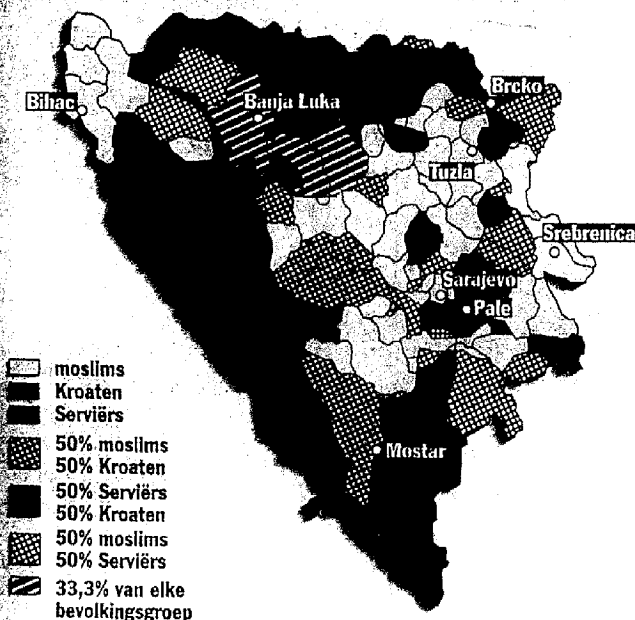
sinds het Dayton-verdrag door de entiteitsgrens in tweeën zijn gesplitst, wordt niet gestemd omdat de autoriteiten geen overeenstemming konden bereiken over een gemeentelijke herindeling.

Het doel van deze verkiezingen was de etnische samenstelling van Bosnië weer voor een deel op te lappen (zie overzicht etnische samenstelling). De kiezer mocht immers stemmen in de gemeente waar hij oorspronkelijk vandaan komt. De angst voor de terugkeer naar de etnische samenstelling van 1991 was genoeg reden voor de nationalistische om de hele truendoos open te trekken om dit te voorkomen, hetgeen resulteerde in het tot twee maal uitstellen van de gemeenteraadsverkiezingen. Uiteindelijk wordt met deze verkiezing bepaald welke etnische groep het waar voor het zeggen gaat krijgen. Het behoeft niet veel fantasie om nu al een aantal plaatsen aan te geven die de implementatie van de verkiezingsuitslag tot een potentiële hotspot maken. (zie kaartje: verkiezingen in Bosnië Herzegovina).

Volgens de OVSE heeft 89 procent van het electoraat zich laten registreren en heeft rond de 70 procent zijn stem uitgebracht. Op zondagmiddag werden hier en daar nog extra stembureaus geopend om de hoge op-

ETNISCHE VERDELING BOSNIË 1991

ETNISCHE VERDELING BOSNIË 1996

Elsevier, september 1997

komst te kunnen opvangen. De meeste vluchtelingen brachten hun stem schriftelijk uit; 400.000 vluchtelingen stemden in het buitenland. (zie ook kaartje: verkiezingen in Bosnië Herzegovina). Tijdens de oorlog is bijna de helft van de Bosnische bevolking (4.38 miljoen) uit hun gemeenten gevlucht of verdreven. Tot op heden wonen noch steeds rond de 35 procent van hen niet in hun woonplaats van 1991. Naar verwachting hebben zo'n 35 duizend mensen de IEBL overgestoken om in persoon hun stem in hun vroegere woonplaats uit te brengen. De tijdelijk versterkte SFOR had daarvoor zorgvuldig bewaakte routes ingesteld. De Amerikanen hebben voor de verkiezingen speciaal drie EC-130E (RR) vliegtuigen overgevlogen.

World airpower journal

Deze toestellen kunnen worden ingezet om zonodig de radio- en tv-uitzendingen van de Bosnische Serviërs te storen en te vervangen voor andere uitzendingen. De inzet van deze toestellen moesten het antwoord vormen op de steeds terugkerende retoriek en oproepen tot geweld.

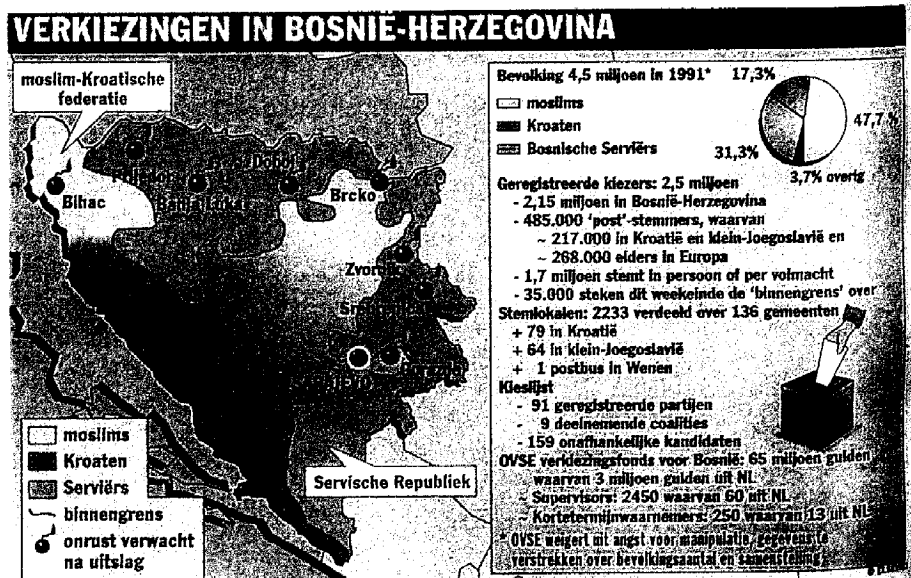
De vluchtelingen die onder zware SFOR-begeleiding hun stem in hun vroegere woonplaats hoopten uit te brengen, kwamen vaak bedrogen uit. Zo hebben de moslimvluchtelingen uit Srebrenica hun stem moeten uitbrengen in een oude VN-container, die slechts vijf meter binnen de *opstinagrens* (gemeentegrens) was geplaatst. Van het stadje zelf kregen zij niets te zien. Bovendien werden zij na het uitbrengen van hun stem door SFOR-militairen vriendelijk doch dringend verzocht maar weer

snel plaats te nemen in de bus. Voor de vluchtelingen die het wel gelukt is een blik op te vangen van hun voormalige woonplaats, was dat moment niet altijd even bemoedigend. Veelal waren hun huizen verwoest of bewoond door vluchtelingen van een andere etnische groep.

Met het uitbrengen van de stem in de *opstina* is formeel aan de regelgeving voldaan. Het is dus niet ondenkbaar dat er straks door moslims gedomineerde gemeentebesturen geïnstalleerd moeten worden in plaatsen waar de Serviërs of Kroaten het nu voor het zeggen hebben. Bij voorbaat stond al vast dat in tenminste acht gemeenten vluchtelingen een meerderheid vormen. Het gaat om strategisch gelegen steden zoals Brcko, maar ook om

grondig gezuiverde dorpen zoals Drvar en Srebrenica.

daarmee duidelijk werd waar hun etnische meerderheid werd bedreigd, zijn zij begonnen de internationale gemeenschap onder druk te zetten met het dreigement van een boycot. De OVSE stelde dat de verkiezingen, met of zonder boycot, gewoon door zouden gaan en de niet deelnemende partijen dus tot de verliezers zouden behoren. De internationale gemeenschap dreigde vervolgens met een boycot van Kroatië en Servië indien hun leiders, Tudjman respectievelijk Milosevic, hun partijgenoten in Bosnië niet tot andere gedachten zouden brengen. De Bosnisch Servische SDS en de Bosnisch Kroatische HDZ trokken vervolgens na overleg met de OVSE hun dreigement in, maar wisten op het laatste moment toch wijzigingen in de verkiezingsregels te bewerkstelligen. In Brcko resulteerde dat in het toelaten van kieslijsten met drie duizend Servische vluchtelingen waarvan uit eerder onderzoek was gebleken dat zij in Brcko niets te zoeken hadden. In Mostar heeft de OVSE de kiesdistricten nog gewijzigd. Zo heeft het centrale (gemengde) district van Mostar niet deelgenomen aan de verkiezingen en werden de kiezers daarvan verdeeld over de zes andere districten. De Kroaten waren bang dat de moslims in het centrale kiesdistrict de meerderheid behaalden.

Elsevier, september 1997

Toen de Serviërs en Kroaten eind augustus de kiesregisters kregen en De derde nationalistische partij, de SDA van moslimleider Izetbegovic,

lag in Mostar nog tot op de verkiezingsdag zelf dwars, vanwege de onvrede met de OVSE-concessies aan de Kroaten.

's Middags werd alsnog een "compromis" bereikt. Overigens kwalificeerde Frowick de verandering in de regelgeving als een aanpassing en niet als een concessie.

In Zepce, Tesanj, Maglaj en Zavidovici werden de verkiezingen door de Kroaten geboycot. In Zepce hielden zij acht van de elf stembureaus dicht omdat zij vreesden voor een groot stemmenverlies. Veel uit Zepce gevluchte of verdreven moslims, die nu in Maglaj wonen, wilden in hun voormalige woonplaats hun stem uitbrengen. Om het verlies te voorkomen hebben de Kroaten in Zepce massaal fraude gepleegd met de kiezersregistratie. Daardoor zijn elf HDZ-kandidaten van de kieslijst geschrapt waarop de Kroaten in Zepce weigerden te stemmen. Het stemlokaal ging daar pas op de tweede dag open.

In Drvar, dat voor de oorlog uit 97 procent Serviërs bestond, moesten de Servische vluchtelingen die daar hun stem wilden uitbrengen, de nacht in de openlucht doorbrengen omdat plaatselijke Kroaten de doorgang weigerden. Toen die er eenmaal was, hadden de Kroaten in het stembureau "de grootste moeite" met het lezen van de Servische namen die in het Cyrillisch schrift gesteld zijn.

In het door Serviërs beheerste Brcko sloten de waarnemers een stembureau omdat Serviërs waren betrapt op fraude met de kieslijsten.

Op enkele incidenten na zijn de verkiezingen geheel boven verwachting rustig verlopen en bleef geweld over het algemeen uit. In Sarajevo beschadigde een bom het kantoor van de HDZ. In Tuzla werd op de vooravond van de verkiezingen een stemhokje opgeblazen. In Bihac werd een lid van de moslim oppositiepartij Democratische Volksunie (DNZ), de partij van de moslim-dessident Friket Abdic, ernstig gewond toen hij een klacht tegen

de SDA wilde indienen wegens intimidatie.

De verwachting was dat de resultaten op 20 of 21 september bekend gesteld zouden worden maar er is inmiddels een flinke vertraging opgetreden. Informeel zijn de resultaten natuurlijk wel bekend maar de OVSE zal daar geen openheid van zaken geven. De kiezersregistratielijsten, waarop de kiezers hun naam en antecedenten moesten invullen, bieden de mogelijkheid te achterhalen hoeveel potentiële kiezers van een bepaalde etnische achtergrond in een bepaalde plaats willen stemmen.

De resultaten moeten per gemeente door Robert Frowick worden "geratificeerd". Dat proces van ratificatie kan nog wel tot het einde van het jaar duren want het is de bedoeling dat Frowick er pas zijn zegen aan geeft als alle gemeenteraden voor het einde van het jaar precies zo zijn ingevuld als de kiezers bestemd hebben. Doen zij dat niet dan komen er sancties tegen de steden en gemeenten die het separatisme blijven nastreven en volgen eventueel nieuwe verkiezingen. Of dat diepe indruk maakt op de aanhangers van Karadzic? Hoe de "gemeenteraadsleden in ballingschap" passen in het inmiddels verdeelde Bosnië, is een van de hoofdbrekens van de contactgroep in Londen.

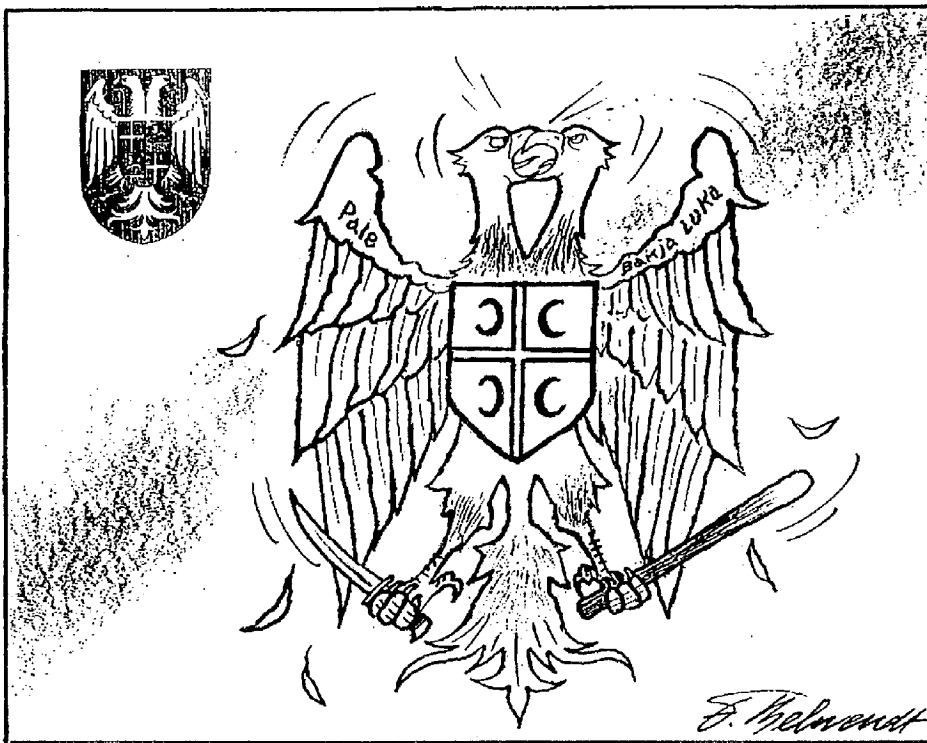
Binnen de OVSE is inmiddels onenigheid ontstaan over de toepassing van de regels. In Pale heeft de SDS van Karadzic affiches gebruikt met zijn afbeelding en tijdens de campagne met citaten van hem rondgestrooid. Dit was voor de electorale subcommissie, -de juridische arm van de OVSE-missie in Bosnië- voldoende reden om de SDS in Pale te schrappen voor de gemeenteraadsverkiezingen. De spelregels bij verkiezingen in Bosnië verbieden elke verwijzing naar mensen die wegens oorlogsmisdaden worden gezocht. Frowick vernietigde echter de beslissing met het oog op de veiligheid van de OVSE-waarnemers, met name die

van de 17 Amerikaanse vertegenwoordigers in Pale. Sommige waarnemers zijn van mening dat Frowick buigt voor chantage, dreigementen en intimidatie. OVSE-woordvoerder David Foley sprak deze suggestie tegen en stelde dat de OVSE niet wil dat voor "een symbolisch thema" de uitvoering van de twee maal uitgestelde gemeenteraadsverkiezingen in de weg staat. De subcommissie overweegt af te treden omdat volgens de commissie de regels onherroepelijk en definitief zijn en geen onderhandelingselementen, die op het laatste moment kunnen worden bijgesteld.

SFOR had aan de deelnemende landen voor de verkiezingsperiode extra militairen gevraagd. Nederland honoreerde dit verzoek met het zenden van een detachement van 234 militairen voor een periode van zes weken. Deze zijn voornamelijk ingezet om de stembusgang van de kiezers te beveiligen en zorg te dragen voor de veiligheid van de stembureaus. Inmiddels is besloten SFOR op extra sterkte te houden om te voorkomen dat kandidaat-gemeentebestuurders alsnog hun rivalen uitschakelen en met het oog op de parlaments- en presidentsverkiezingen in het Servisch deel van Bosnië.

PLAVSIC VERSUS KARADZIC

Lukte een eerdere overname van het politiebureau in Banja Luka wel, in Bijeljina ging het fout. Daar werden Amerikaanse troepen verrast door een vijandige menigte die de straten rond het politiebureau blokkeerden. Bij de actie tegen de Amerikanen waren veiligheidsagenten uit Kikinda betrokken. Daar bevindt zich een van de voornaamste bases van de speciale politie van de Joegoslavische president Milosevic, die bekend staat als een politieke vijand van Plavsic. Dit zou inhouden dat de Joegoslavische veiligheidsdienst betrokken was bij de goed georganiseerde actie tegen de geplande overname. Bijeljina is de sleutelstad in de machtsstrijd tussen beide rivalen. Aanhangers van

Frankfurter Allgemeine Zeitung

Karadzic zouden bij het verlies van de stad het grootste deel van hun inkomsten kwijtraken. Bijeljina staat bekend als het knooppunt van de profijtelijke zwarte handel tussen Kroatië, Servië en Bosnië. Smokkelkoningen hebben er van hun verdiensten hun huizen, hotels, casino's en bordelen gebouwd

Krajisnic prees de reischoppers die er met hun actie in zijn geslaagd voorlopig de controle over de politie in het noordwesten van de RS te behouden.

Anders verliep het met Krajisnic en zijn aanhangers in Banja Luka waar hij van plan was om op 8 september, in het centrum van Plavsic's macht, een "verkiezingsbijeenkomst" te organiseren. Plavsic verbood echter de bijeenkomst vanwege de kans op ongeregelde heden. Pale had grote aantallen van haar aanhangers opgeroepen (en betaald) om naar Banja Luka te komen maar zij werden door SFOR en Plavsic-getrouwe politie tijdig afgevangen. De zogenaamde demonstranten hadden instructies van de SDS om het politiebureau, de Plavsic-gezinde televisiestudio en Banski Dvor, de zetel van de president, aan

te vallen. In Banja Luka werd de bijeenkomst, die door ca. 200 Pale-aanhangers is bezocht, beëindigd vanwege een dreigende confrontatie. Krajisnic moest zich met zijn delegatie in een hotel terugtrekken. Toen zij na een nacht van belegering het hotel wilden verlaten, werden zij opgevangen door pro-Plavsic politie, die de agenten van Krajisnic wilden ondervragen i.v.m. een schietpartij waar twee van hun collega's bij gewond raakten. Na tussenkomst van de plaatsvervangend vertegenwoordiger voor Bosnië, Klein, kon Krajisnic en zijn gevolg het hotel verlaten nadat de gewapende lijfwacht van Krajisnic hun wapens hadden ingeleverd. De massaal opgezette "demonstratie", die een poging was om Plavsic af te zetten, eindigde voor Krajisnic in een smadelijke afgang.

Ook in Prnjavor moesten de hardliners uit Pale toegeven. Met de installatie van Dusko Jankovic als nieuwe politiechef, heeft Plavsic wederom een pro-Karadzic bolwerk binnen haar invloedssfeer gebracht. Op zondag 21 september namen haar para-politie eenheden de post over en boekten daarmee een belangrijke

overwinning op Pale. Nadat Plavsic-getrouwen de top van de plaatselijke politie hadden gezuiverd, zwoeren de nieuw geïnstalleerde agenten trouw aan Plavsic en haar regering. Toen op 22 september een groep agenten uit het Karadzic-kamp onderweg was om het dorp weer over te nemen, trokken Plavsic-gezinde agenten hen tegemoet. Bij de confrontatie hebben Karadzic-aanhangers het vuur geopend waarbij een Plavsic-getrouwe agent in het been werd geraakt. Overigens waren bij de overname geen SFOR-militairen aanwezig maar hebben zij in het niemandsland tussen de partijen inmiddels wel stellingen betrokken. Prnjavor is van strategisch belang omdat het ligt aan de weg die Banja Luka verbindt met het oostelijk deel van de RS.

Een rechtstreekse strijd via de stembus heeft Plavsic tijdens de gemeenteraadsverkiezingen (nog) niet kunnen voeren. De nieuwe partij van Plavsic, haar "Servische Volksalliantie" (SNS) werd pas op 28 augustus opgericht, te laat om zich te laten registreren. Wel hebben een aantal oppositiepartijen en coalities zich achter Plavsic geschaard, waarvan de belangrijkste de Socialistische Partij van de Servische Republiek (SPRS) is. Hoewel de uitslagen formeel nog niet bekend zijn, heeft volgens onbevestigde uitslagen de SDS van Karadzic verloren, ook waar zij tot zover nog oppermachtig waren: op het platteland en in de kleine steden in het oosten en zuiden van Bosnië en rond Sarajevo. In het oosten van de Bosnisch-Servische republiek ging de winst echter niet naar de aanhangers van Plavsic maar naar de SRS, het Bosnische filiaal van Servische extreem nationalistische partij van Vojislav Seselj (zie ook verkiezingen in Servië). In sommige gemeenten hebben de radicalen een absolute meerderheid behaald zoals in Foca met 65 procent. In het westen van de RS is het beeld verbrossend. In de steden heeft de SDS overtuigend verloren zoals in Banja Luka en Prijedor.

PLAVSIC EN KRAJISNIC IN BELGRADO.

President Plavsic en de Bosnische co-president Krajisnic hebben op 24 september, tijdens een ontmoeting in Belgrado, overeenstemming bereikt over de vervroegde parlements- en presidentsverkiezingen. De ontmoeting had plaats op uitnodiging van president Milosevic, die onder zware westerse druk staat om partij te kiezen voor Plavsic en daarmee afstand te doen van een eerder standpunt waarbij Belgrado zich openlijk had uitgesproken tegen Plavsic. Overeengekomen is dat de parlementsverkiezingen op 15 november gehouden zullen worden. Deze verkiezingen zijn nodig omdat Plavsic het huidige Bosnisch Servische parlement ontbonden heeft. Het nieuw gevormde parlement zal dan op 7 december een nieuwe president kiezen. In haar oorspronkelijke plan had Plavsic de verkiezingen op 12 oktober gepland.

Tijdens de ontmoeting werden ook andere afspraken gemaakt waaronder de controle over de media in de RS. Zo zal het avondnieuws om de beurt worden uitgezonden vanuit de studio's in Pale en Banja Luka. Daarmee is de gehele RS voor beiden middels de televisie bereikbaar. De hardliner en aanhanger van Karadzic, Krajisnic, zetelt namelijk in Pale en de door de internationale gemeenschap gesteunde Plavsic, in Banja Luka. Beide zijden hebben toegezegd al het noodzakelijke te doen om confrontaties te vermijden die kunnen leiden tot het uiteenvallen van de RS.

Inmiddels hebben eenheden van SFOR op 1 oktober, op verzoek van de internationale vertegenwoordiger Carlos Westendorp, vier radio- en televisiezenders van de RS bezet en uitgeschakeld wegens antiwesterse propaganda. De zenders werden geleid door Karadzic-getrouwe aanhangers en zijn inmiddels overgedragen aan Plavsic. Zij heeft echter laten weten niet uit te zijn op een monopoliepositie op de elektronische media en de controle te willen delen met haar rivalen in Pale.

De spanningen die de machtsstrijd tussen Plavsic en Karadzic met zich mee brengen, gaan niet ongemerkt aan SFOR voorbij. De steun die SFOR daarbij aan Plavsic verleent, heeft reeds geleid tot enkele confrontaties tussen Bosnische Serviërs en SFOR. Op 1 september werden Amerikaanse soldaten bekogeld toen zij een poging van Karadzic aanhangers vrijdelden om een onder NAVO-bewaking staande televisietoren in de buurt van Bijeljina in te nemen. Ook in Brcko werden begin deze maand Amerikaanse militairen aangevallen door sympathisanten van Karadzic. Op 23 september was het raak bij Doboj waar SFOR-militairen door woedende Serviërs met stenen en brandende autobanden werden bekogeld in een poging een door SFOR opgerichte versperring te doorbreken. De Serviërs protesteerden tegen de voortdurende controle door SFOR van personen en voertuigen.

In tussen gaat Plavsic door met haar strijd tegen haar opponent. In een interview met *Der Spiegel* verklaarde Plavsic bewijzen te hebben dat de aanhangers van Karadzic tijdens de oorlog uit zucht naar gewin zelfs de moslimenclaves Bihac en Gorazde van wapens hebben voorzien en daarmee de militaire inname van die steden hebben vrijdeld. Door gebruik te maken van de afspraak, die zij in Belgrado met Krajisnic heeft gemaakt tot het wederzijds gebruik van elkaars ether, opende zij op 27 september een nieuwe aanval op Karadzic in een twee uren durende televisietoespraak, die in de hele Servische Republiek was te ontvangen. Zij beschuldigde Karadzic van contacten van zijn SDS met de Bosnische Kroaten, met het doel om tot gebiedsruil te komen.

Verder zou Karadzic 49 miljoen Duitse mark hebben gestolen. Op 11 maart zou hij 32 miljoen mark hebben opgenomen van een bank in Banja Luka en in april 17 miljoen hebben laten overmaken naar een bankrekening in Italië. De 17 miljoen waren volgens Plavsic afkomstig uit de staatskas van de RS.

Of het overmaken iets te maken heeft

met de "verdwijning" van Karadzic en Mladic is niet te zeggen. Volgens de Servische krant NT-plus uit Belgrado zouden Karadzic en Mladic, na bemiddeling van een "grote mogendheid", Bosnië zijn ontvlucht en in een bevriend land zijn ondergedoken. Volgens de krant zou SFOR de twee tijdens de verkiezingen hebben willen arresteren en zijn zij vrijwillig in ballingschap gegaan.

Hoe zich de waardering voor haar mediacampagne tegen Karadzic uit, mag blijken uit een bomaanslag die 28 september in Doboj plaats vond. Daar ontstond aanzienlijke schade aan de redactielokalen van een Plavsic-gezind weekblad.

Inmiddels heeft de EU op 15 september besloten vijf hoge Bosnisch-Servische functionarissen, waaronder co-president Krajisnic, geen visa meer te geven. Daarmee wil de EU de druk op de haviken in het Servische kamp opvoeren om mee te werken aan de uitvoering van het Dayton-vredesakkoord. Krajisnic heeft bovendien nog te horen gekregen dat als hij het functioneren van het presidium blijft frustreren, hij als presidiumlid zal worden afgezet en vervangen.

MOSTAR

In Kroatische deel van Mostar is in de nacht van 18 op 19 september een zware autobom ontploft, waarbij 50 mensen gewond zijn geraakt. De bom ontplofte op slechts 100 meter van het bureau van de multi-etnische politie die pas in juli, na maanden van onderhandelen tussen Kroaten en moslims, tot stand is gekomen. Kroatische voormannen legden onmiddellijk een verband met de reeks aanslagen op Kroaten en Kroatische instellingen in Bosnië de afgelopen weken. De politieminister verklaarde: "Het lijkt hier wel Beiroet, Algiers, Egypte". Misschien doelde hij wel bewust op extremisme in de islamitische wereld. De Engelse diplomaat, sir Martin Garrod, die het vredesakkoord in Mostar coördineert, werd bij zijn bezoek aan Mostar door de Kroaten uit-

gescholden voor *Babila*, wat een scheldnaam is voor een Bosnische moslim. Zij zijn er dan ook van overtuigd dat de moslims hiervoor verantwoordelijk zijn. Volgens vluchtelingenwerkers proberen de Kroaten het herstel van de multi-etnische samenleving systematisch te saboteren.

POST-SFOR-PERIODE

Sandy Berger, de Nationale Veiligheidsadviseur van president Clinton, heeft zich op 23 september tijdens een toespraak aan de Georgetown Universiteit positief uitgelaten over een mogelijke Amerikaanse bijdrage na juni 1998. Weliswaar heeft de vrede wortel geschoten maar de vooruitgang is niet onomkeerbaar en kan alleen worden veiliggesteld indien de internationale gemeenschap op een of andere wijze nog een hele tijd bij Bosnië betrokken blijft. Met dit betoog onderstreept de veiligheidsadviseur het belang van een post-SFOR periode. Welke rol de Amerikanen hierin gaan spelen moet echter nog worden besloten. Ook de Amerikaanse minister van Defensie, Cohen, liet zich reeds ontvallen dat 1 juli 1998 niet de uiterste houdbaarheidsdatum voor de Amerikaanse troepen in Bosnië hoeft te zijn. Hoewel Clinton herhaaldelijk heeft gezegd in juni 1998 definitief uit Bosnië te vertrekken, laat hij de mogelijkheid van een nieuwe missie open. Op 1 oktober hebben de Amerikanen, tijdens de bijeenkomst van de NAVO-ministers van Defensie in Maastricht, laten weten hun mening te heroverwegen. De Amerikanen hebben politiek en militair te veel in Bosnië geïnvesteerd om op korte termijn terug te trekken. Daarbij moet Bosnië Clinton's succesverhaal worden en belangrijkste pronkstuk in zijn presidentiële nalatenschap. Bovendien zal het vertrek van de Amerikanen leiden tot het vertrek van andere deelnemers aan SFOR. Zoals EU-commissaris Hans van den Broek het al eens memoreerde: "Samen uit, samen thuis". Het is zeer reëel dat het vertrek van SFOR zal leiden tot het opnieuw oplaaien van het conflict. Los

van de gevolgen daarvan, zoals uitbreiding van het conflict in de richting van Zuidoost-Europa, zal het de geloofwaardigheid van de NAVO ondermijnen.

Plavsic heeft op 7 september, tijdens een gesprek met de speciale gezant van de Amerikaanse minister van Defensie, Charles Boyd, gevraagd om hulp bij de opleiding en bewapening van Servische troepen die haar trouw zijn. Via het Train and Equip-programma (T&E) profiteren de Bosnische Kroaten en moslims al van een Amerikaans hulpprogramma. Dit programma is destijds opgestart om de krachtsverhoudingen tussen het leger van de moslim-Kroatische Federatie (MKF) en dat van de RS in evenwicht te brengen om daarmee de kans op een nieuw militair treffen te verminderen. De Serviërs zien echter de kracht van de MKF, door de geleverde wapens en goede opleidingen, alleen maar toenemen terwijl het leger van de RS door geldgebrek in sterkte afneemt. Mogelijk sluit Plavsic een nieuw treffen met de moslims niet uit indien de internationale gemeenschap haar troepen uit Bosnië terugtrekt, hetgeen vroeg of laat toch gaat gebeuren. De kans is groot dat de territoriale geschillen dan alsnog met militaire middelen zullen worden opgelost. Reden genoeg voor Plavsic om te pleiten voor een Servische variant van het T&E-programma.

VERKIEZINGEN KLEIN JOEGOSLAVIE

Op 21 september hebben de rechtstreekse verkiezingen plaatsgevonden voor het Servische presidentschap en het parlement. Voor het presidentschap traden 17 kandidaten aan, waarvan er maar drie van belang waren. Omdat Milosevic er reeds twee termijnen als president van Servië had opzitten en dus niet herkiesbaar was, had hij zijn trouwe volgeling Zoran Lilic als kandidaat naar voren geschoven om daarmee van boompje te verwisselen. Zoran Lilic was namelijk de vorige federale president. Lilic, die

ooit begon als fotomodel in kledingcatalogi, klom via de partij op tot directeur van een rubberfabriek. In de jaren negentig werd hij door Milosevic uit de rijen van anonieme partijfunctionarissen geplukt en tot president van Joegoslavië gebombardeerd. Zijn meest opvallende karaktertrek is de blinde loyaliteit aan zijn politieke mentor. Het enige wat Milosevic nog te doen stond, was een aantal bevoegdheden van zijn vorige functie overhevelen naar zijn huidige baan. Als hem dat niet lukte, kon hij natuurlijk altijd nog een beroep doen op de loyaliteit van Lilic. Voorwaarde was wel dat Lilic tijdens de presidentsverkiezingen de meeste stemmen haalde, hetgeen echter niet gelukt is. Lilic haalde tijdens de eerste ronde niet de vereiste absolute meerderheid die hij nodig had voor een directe overwinning en moest het op 5 oktober opnemen tegen Vojislav Seselj, die in de eerste ronde eindigde als een goede tweede.

Twee maanden voor de verkiezingen heeft Milosevic de kiesdistricten gewijzigd met als gevolg dat het gewicht van het dichtbevolkte noorden en de grote steden (waarin de oppositie sterk is) afnam ten gunste van het dunbevolkte zuiden en Kosovo. Enkele dagen voor de verkiezingen zijn tijdens verkiezingsmanifestaties in diverse steden opposanten van Milosevic in elkaar geslagen en organisatoren van tegen Lilic gerichte bijeenkomsten werden ingerekend omdat hun manifestaties niet zouden zijn aangemeld. In Belgrado dwongen Milosevic-gezinde vakbonden stakingen bij het openbaar vervoer en de vuilnisafhaaldienst af, kennelijk met de bedoeling het door de oppositie geleide stadsbestuur nog even in diskrediet te brengen.

Om zijn SPS wat meer krediet te geven heeft Milosevic de kiezers op de valreep nog wat leuke verrassingen bereid. Achterstallige lonen en pensioenen zijn uitbetaald en er was opeens geld voor allerlei projecten. Deze onverwachte meevaller is gefinancierd met de opbrengst uit de verkoop

van de Servische PTT, meer dan drie miljard gulden. Dat geld is bijna op zodat de autoriteiten waarschijnlijk geld zullen moeten bijdrukken om de uitgaven te dekken. Na de verkiezingen zullen de Serviërs uiteindelijk de prijs betalen in de vorm van een inflatiegolf.

De coalitie van Milosevic, die bestaat uit zijn SPS, de neocommunistische partij JUL van zijn echtgenote en de splinterpartij Nieuwe Democratie, zal met 36 procent van de stemmen ongeveer 98 van de 250 zetels van het parlement krijgen. In het vorige parlement hadden ze nog 123 zetels. Hoewel de coalitie van Milosevic de laatste jaren veel terrein heeft verloren onder jongeren en stedelingen, kan hij nog steeds rekenen op veel ouderen en plattelanders. Zijn coalitie speelt dan ook in op de angst voor al te radicale veranderingen met de leuze; "Houden wat je hebt".

In Belgrado wordt gespeculeerd dat de SPS van Milosevic zich tot de SPO van Draskovic zal wenden voor een coalitie. Volgens hardnekkige geruchten zouden Milosevic en Draskovic hier voor de verkiezingen al overeenstemming over hebben bereikt. Een coalitie met de SRS blijft echter ook nog mogelijk.

Een opvallend groot aantal stemmen zijn gegaan naar de SRS, de partij van de extreem nationalistische Vojislav Seselj. De zelfbenoemde chetnikleider stond tijdens de oorlog aan het hoofd van de paramilitaire eenheid, "De witte Adelaar", die zich in het veldtog van het leger bezig hield met etnische zuivering. Van hem is ook de uitspraak dat zijn mannen de ogen van de Kroaten met roestige lepels zullen verwijderen en stelde hij ooit voor om Zagreb met napalm te bombarderen. Als het aan hem ligt moet de grote etnisch Albanese minderheid (ca twee miljoen) het land verlaten. Seselj is een Servische versie van de Russische Vladimir Zhirinovskij. Hij heeft veel aanhang onder de jongeren, verpauperde arbeiders en vluchtelingen uit Kroatië en Bosnië. Hij heeft een eenvoudige maar effectieve

campagne gevoerd door steeds op dezelfde boodschap te hameren: werk, welvaart en Groot-Servië. Hij speelt in op het Servische ongenoegen dat Milosevic de Balkan in een oorlog heeft gestort en vervolgens het Dayton akkoord heeft gesloten. Met 30 procent van de stemmen krijgt hij ongeveer 80 zetels in het parlement.

Geheel volgens verwachting heeft Milosevic de democratische oppositie uit elkaar gespeeld en buiten spel gezet. Grote verliezer van de verkiezingen is de SPO van Vuk Draskovic, een van de oppositieleiders van het samenwerkingsverband Zajedno dat medio februari in haar strijd om de macht in Belgrado, Milosevic op de knieën bracht. Door zijn eigenzinnig optreden en tomeloze ambitie verspeelde hij de steun van de twee andere partijen waarmee hij de coalitie Zajedno vormde, waardoor de kracht als oppositioneel verbond verloren ging. In juni, na een reeks verwijten en beledigingen over en weer, hield de succesvolle oppositiecoalitie officieel op te bestaan en stelde Draskovic zich zonder steun van andere oppositiepartijen kandidaat. Draskovic wil de monarchie herstellen en droomt nog steeds van een groot Servisch rijk met het Servische deel van Bosnië en met Macedonië.

In ruil voor Draskovic's deelname aan de verkiezingen werd de SPO-leider enige toegang gegeven tot de staatszenders en mochten OVSE-waarnemers toezien op een eerlijk verloop van de verkiezingen. Overigens waren de zenders eerst door het regime gesloten om de heropening daarvan als concessie aan Draskovic weg te kopen. Draskovic haalde 21 procent van de stemmen binnen en kan rekenen op ongeveer 45 zetels in het parlement.

De rest van de coalitie (de DS van Djindjic en de GSS van Pesic) en enkele andere oppositiepartijtjes hadden opgeroepen tot een boycot. De boycot was een protest tegen de oneerlijke indeling van de kiesdistricten en het staatsmonopolie op de meeste media. Met de boycot hoopten zij dat

de opkomst onder de 50 procent zou blijven, zodat de verkiezingen ongeldig moesten worden verklaard. Dit is dus mislukt. In de 14 steden die Zajedno regeert, was de opkomst hoger dan 55 procent. Woordvoerders van de oppositie hebben wel geklaagd over fraude. Op diverse plaatsen zouden kiezers reeds ingevulde stembiljetten hebben ontvangen, waarnemers van oppositiepartijen zouden niet tot stembureaus zijn toegelaten en de SPS zou stembiljetten hebben bijgedrukt.

Spanningen Kosovo

De Volkskrant, oktober 1997

Net als in de voorgaande jaren werden de verkiezingen geboycot door de bijna twee miljoen etnische Albanese in Kosovo. In 1991 riepen zij de Servische provincie, waar zij 90 procent van de bevolking vormen, uit tot een onafhankelijke republiek en kozen een eigen president en parlement, die echter door geen enkele land ter wereld zijn erkend. De invoering van het nieuwe districtenstelsel, is voor de coalitie van Milosevic in Kosovo op maat gesneden. De kleine Servisch-Montenegrijnse minderheid, die massaal op de SPS pleegt te stemmen, is daar goed voor 42 zetels.

De ongeveer 200 waarnemers van de OVSE, die de verkiezingen moni-

toorden, hebben zo'n tien procent van de stembureaus bezocht. Zij klaagden dat het aantal veel te klein was maar waren over het algemeen toch tevreden, hoewel zij de organisatie van de verkiezingen gebrekkig vonden vanwege de partijdige berichtgeving van de staatsmedia en het tekort aan duidelijke schriftelijke regels. Van het electoraat van 7,2 miljoen stemmen heeft 62,44 procent zijn stem uitgebracht voor het parlement en 61,95 procent voor de keuze van een nieuwe president.

In de tussentijd heeft Milosevic in zijn strijd tegen de oppositie wederom een tegenstander uitgeschakeld. De strijd tussen Djindjic en Draskovic heeft inmiddels geresulteerd in het ontslag van Djindjic als burgemeester van Belgrado. Op 30 september diende Draskovic een motie van wantrouwen in bij het gemeentebestuur, die vervolgens met 68 tegen 67 stemmen werd aangenomen. Draskovic werd in zijn motie gesteund door Seselj en Milosevic. Djindjic bestrijdt de geldigheid van de motie omdat hij zelf niet aanwezig was. Hij wil nu vervroegde verkiezingen houden voor een nieuw bestuur. Zo is het succes van Milosevic tegen de coalitie, die hem ooit serieus in zijn macht bedreigde, compleet. Milosevic heeft Djindjic nooit bestreden, de macht van Milosevic lag in de verdeeldheid van de coalitie. Hij hoefde Djindjic alleen maar te negeren en zijn budget voor de twee miljoen inwoners van Belgrado klein houden.

De gemeenteraad verving ook de democratische leiders van Tv-station Studio B door de oude directie. De studio is tijdens de 88-dagen durende campagne van Zajedno versus Milosevic tijdelijk gesloten door Milosevic, omdat het als een van de weinige vrije zenders het verzet tegen Milosevic steunde.

Het ontslag van Djindjic heeft reeds geleid tot onlusten in Belgrado, waar de politie hard optrad tegen demonstranten en verschillende arrestaties verrichtte.

KOSOVO

Gelijktijdig met de demonstraties in Belgrado, werd er ook gedemonstreerd in Pristina. Daar wilden Albanese studenten op 1 oktober de eerste van een reeks betogingen houden. Op 1 oktober was het precies een jaar geleden dat de toenmalige Servische president (Milosevic) en de leider van de Albanen in Kosovo, Ibrahim Rugova, afspraken maakten over de herintegratie van de Albanestalgige studenten en scholieren. Deze afspraken zijn nooit nagekomen. In 1991 werden de Albanese hoogleraren aan de universiteit van Pristina ontslagen, het onderwijs in het Albanes stopgezet en de toelating van nieuwe Albanese studenten sterk bemoeilijkt. De Albanen weigeren het Servische leerplan waarin geen plaats is voor hun taal en cultuur en verzorgen -ondergronds- hun eigen onderwijs.

MONTENEGRO

In Montenegro zijn op zondag 5 oktober de Montenegrijnen naar de stembus gegaan om een nieuwe president te kiezen. Met de uitslag daarvan zal de al maanden durende machtsstrijd tussen de huidige president, Momir Bulatovic en zijn uitdager, de huidige premier Milo Djukanovic, bezegeld gaan worden. De eerste is pro-Milosevic, de tweede anti Milosevic. De strijd heeft de Montenegrijnse regeringspartij in twee kampen verdeeld waarbij zelfs het hooggerechtshof is ingeschakeld om geldigheid van de kandidaatstelling te bekrachtigen. Voor Milosevic is de uitslag van groot belang omdat hij meer bevoegdheden wil voor zijn huidige ambt dan dat de grondwet hem nu toestaat. Dit kan alleen indien de Montenegrijnen daar hun zegen aan geven. De eerste uitslagen tonen een opkomst van 63 procent. Inmiddels is gebleken dat geen van beide kandidaten meer dan 50 procent van de stemmen binnenhaalde, waardoor een tweede ronde noodzakelijk wordt. Deze staat gepland voor 19 oktober.

VERWACHTING

BOSNIË

De overeenkomst tussen de rivaliserende leiders van de Bosnisch Servische republiek betekent niet het einde van hun al maanden durende machtsstrijd maar is slechts een tijdelijk staakt-het-vuren. Zowel Plavsic als Krajisnic stellen hun post ter beschikking. Overigens is dat voor Plavsic niet geheel zonder risico om akkoord te gaan met de verkiezingen. Hoewel de invloed van Karadzic tanende is, geniet hij nog een aanzienlijke steun onder de bevolking.

Plavsic laat geen moment voorbij gaan om de bevolking duidelijk te maken dat Karadzic en zijn partijbaronnen verantwoordelijk zijn voor de huidige armoede van de Servische bevolking over wiens rug zij het geld binnenharken. Karadzic en de zijnen schilderen Plavsic af als verraadster van de Servische zaak door met het Westen samen te werken. Bovendien speelt Karadzic op het gevoel van de Serviërs, dat zij mogelijk in de toekomst weer moeten samenleven met Kroatiërs en moslims.

Het is de vraag welke conclusie de SDS uit de gemeenteraadsverkiezingen hebben getrokken. Deze verkiezingen zijn een belangrijke graadmeter voor die van de komende parlements- en presidentsverkiezingen in november en december.

Het belang van de verkiezingen in november en december is enorm en vormen waarschijnlijk de laatste kans om het Dayton-akkoord te verwezenlijken. De bevolking van de Bosnisch Servische Republiek zal een echte keuze moeten maken: of men kiest voor Plavsic die heeft beloofd het Dayton-akkoord uit te voeren of men kiest voor Karadzic die het op alle mogelijke manieren zal proberen te saboteren.

Het wordt een alles of niets verkiezing waaraan ongetwijfeld een harde campagne vooraf zal gaan.

SERVIË

Onafhankelijke waarnemers en de regerende SDS hebben verklaard dat de opkomst op 5 oktober onder de 50 procent is gebleven hetgeen betekent dat de verkiezingen ongeldig zijn en over twee maanden dienen te worden overgedaan. De lage opkomst is het gevolg van de boycot van de oppositie en de etnische Albanezen. Daarbuiten ontbreekt het de Serviërs aan een acceptabele kandidaat. Na telling van 85 procent van de stemmen stond Lilic op 46.9 procent en Seselj op 49.9 procent.

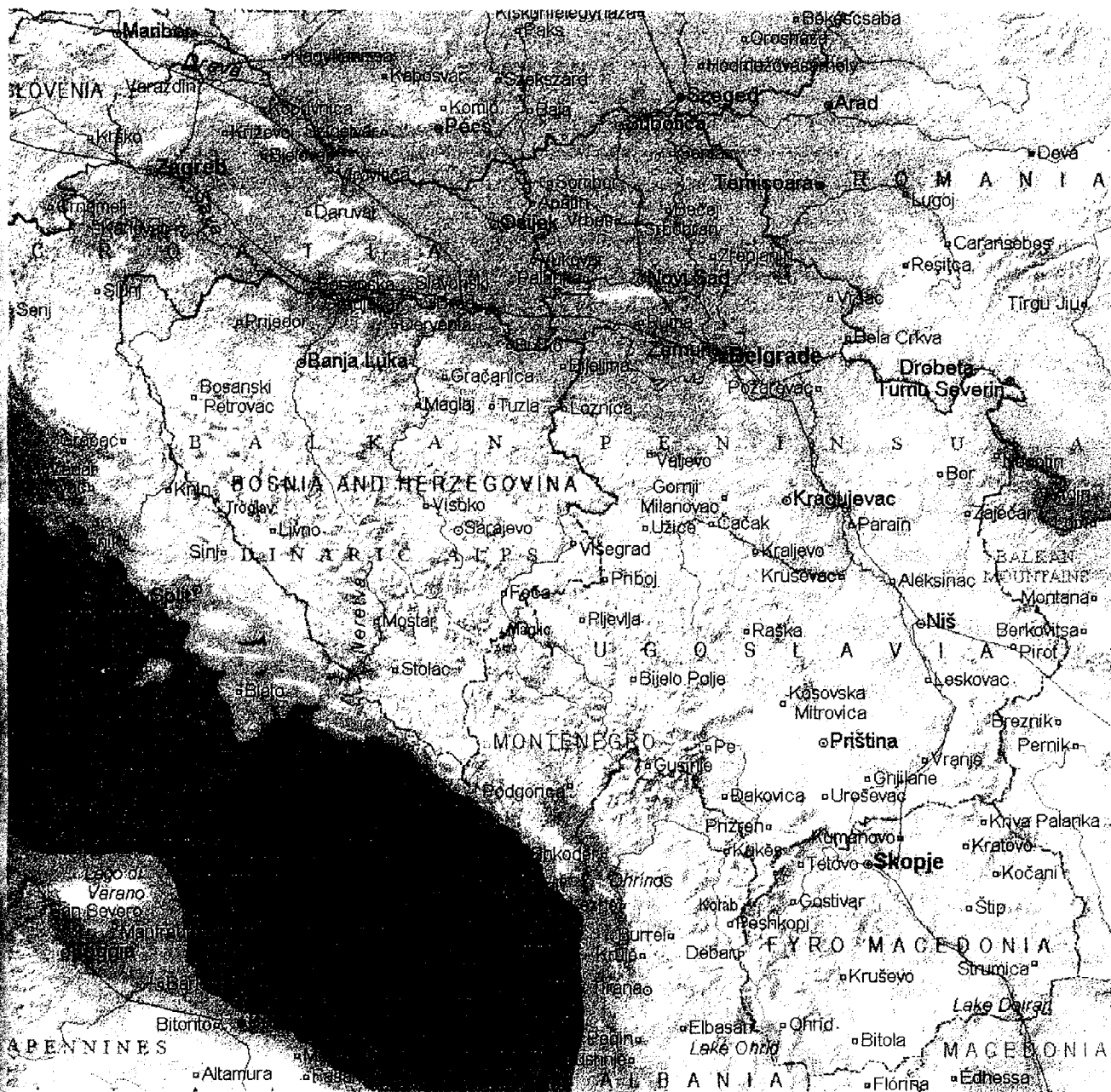
Mogelijk is Milosevic bang voor de aantrekkingskracht van de partij van Seselj en zal hij in de komende weken de staatsmedia tegen hem inzetten. Daarbij loopt hij het risico zelf ook beschadigd te worden omdat

Seselj veel weet van de kerfstok van Milosevic. In een interview met de Westerse pers over het Tribunaal in Den Haag verklaarde hij: "Als er een rechtszaak komt, zal ik een stoel naast mij vrijhouden. Die is dan gereserveerd voor Slobodan Milosevic".

Voor de Serviërs is er weinig keuze. Kiezen voor Lilic, is kiezen voor Milosevic. Seselj is voor veel Serviërs te radicaal zodat gematigde kiezers nog liever voor Lilic kiezen. Seselj mag echter niet worden onderschat, getuige het hoger aantal stemmen dan zijn tegenkandidaat. Nou is de keuze voor Seselj niet bepaald het recept voor een stabiel Joegoslavië. Hij moet in Bosnië niets weten van het Daytonakkoord en ziet SFOR dan ook als een bezettingsleger. Tegenover Kroatië

en Kosovo kiest hij voor de keiharde confrontatie. Seselj heeft echter ook zijn nut voor het huidige regime. Hij is de Servische boeman, die het Westen ervan moet doordringen dat Servië zonder Milosevic een instabiele, fascistoïde staat wordt. Met Seselj in het vooruitzicht, is Milosevic een gematigd politicus.

Milosevic zal bij een ongunstig resultaat de verkiezingen nog liever ongeldig laten verklaren. Het regime zou dan aansturen op een situatie dat na de verkiezingen Servië zonder president zit. Daarover hoeft de Servische bevolking zich in de visie van Milosevic natuurlijk geen zorgen te maken. Met Milosevic heeft Joegoslavië, en dus ook Servië, al een sterke leider.

"SLIMME BOMMEN"

Aoi A.W. Breurkes

Bij deze wil ik de Majoor Boziwa werkzaam bij de School Grond Lucht Samenwerking (SGLS) te Ede. bedanken voor het positieve commentaar geleend op het stuk "Slimme Bommen" gepubliceerd in de Infoscoop nr 7 van 26 juni 1997. Een aantal zaken zijn niet helemaal goed belicht en/of zijn verkeerd verwoord. Wij willen dit met het volgende schrijven rechtzetten.

INLEIDING

In de inleiding wordt gesproken over het feit dat, indien de Mirage 2000 gebruik had kunnen maken van "slimme bommen", het neerschieten van dit toestel voorkomen had kunnen worden. Onder slimme bommen worden ook de geleide bommen zoals de TV- en Lasergeleide bommen gerekend. Laatstgenoemde bommen waren zeker aanwezig, echter mochten door de Rules Of Engagement (ROE) op dat moment niet worden gebruikt.

MAAK EEN "DOMME" BOM "SLIM"

In de zin "Op dit moment heeft.." wordt gesproken over vrijvallende bommen en TV- en Lasergeleide bommen gesproken. Echter de TV- en Lasergeleide bommen vallen ook onder de categorie vrijvallende bommen, maar zijn voorzien van een geleidingsunit. Om misverstanden te voorkomen en in detail te moeten treden is het daarom beter het stuk "vrijvallende bommen en TV- en Lasergeleide bommen" te vervangen door: *domme bommen en geleide bommen.*

Indien er gebruik kan worden gemaakt van een grondgebonden Laser Target Designator (LTD), hoeft de piloot niet voor de eind geleiding te zorgen, maar wordt dit door de grondgebonden LTD gedaan. De zin: "Deze

bommen moeten nog steeds ....", dient gewijzigd te worden in: *Deze geleide bommen moeten nog steeds, bij het ontbreken van een grondgebonden LTD, door de piloot m.b.v. een airborne LTD naar het doel worden geleid.*

Een volgende verwoording van de zin "het zogenaamd 'Fire and Forget' principe" naar "het vergroten van de Stand Off Capability", geeft een duidelijker beeld van de bedoeling van dit wapensysteem.

De suggestie zou gewekt zijn dat bijv een MK-84 gekoppeld aan een GPS grotere afstanden kan overbruggen dan een ballistische MK-84 bom. Een toelichting hierop is als volgt: *De bom wordt op een grotere afstand/hogte afgeworpen, waarna de bom in een glijvlucht met correcties van zijn INS eventueel met GPS updates, naar zijn doel gaat.*

Het benadrukken van het belang van het gebruik van dit wapensysteem is hier zeker op zijn plaats en dien ten gevolge dient de volgende zin te worden opgenomen:

De verkregen Stand Off Capability bij het gebruik maken van dit type wapensysteem vergroot de overlevingskans van de piloot en zijn vliegtuig.

INZET

Een bemerking op de zin "Met deze "slimme" bommen ..... aan te vallen" is, dat deze in eerste instantie naar alle waarschijnlijkheid niet gebruikt zullen gaan worden bij CAS-missies. Een duidelijker beeld van het gebruik wordt in de volgende zin weergegeven en vervangt bovengenoemde zin: *Het inzetten van deze 'slimme bommen' zal naar alle waarschijnlijkheid liggen in het gebied van BAI (Battlefield Air Interdiction), AI (Air Interdiction) en OCA (Offensive Counter Air) en zullen statische ob-*

jecten, zoals vliegvelden, logistieke installaties en commandoposten van een veiliger, lees grotere, afstand worden aangevallen.

De schrijver van het stuk is er van uitgegaan dat bij een ieder de uitdrukking SHORAD en VSHORAD bekend zou zijn. Niets is minder waar. Onder SHORAD wapensystemen vallen onder andere de ROLAND (GE)(zie foto 1), CROTALE (FR), Chaparral (USA) en ADATS (Canada), die een raketsysteem hebben, waarvan het bereik ligt tussen de 6 en 10 km. De VSHORAD wapensystemen zijn de kanonsystemen en de MANPADS (Man Portable Air Defence Systems), o.a. de Stinger, die een dracht hebben die tussen de 3,5 tot 5 km ligt. Tot deze systemen behoren o.a. de Nederlandse PRTL (zie foto 2), de Russische 2S6M Tunguska (zie foto 3) en de Flycatcher met hieraan gekoppeld het 40L70 kanon.

EEN ANDERE LUCHTDREIGING

Het woord "alleen" in de zin "Gevechtsvliegtuigen zullen in de toekomst alleen nog maar gebruik maken, enz", is niet juist gekozen. De zin dient als volgt te worden:

Vliegtuigen zullen in de toekomst in meerdere mate deze 'slimme bom' als hoofdbewapening gaan gebruiken, vanwege de Stand Off Capability gekoppeld aan een grote nauwkeurigheid.

WAT TE DOEN

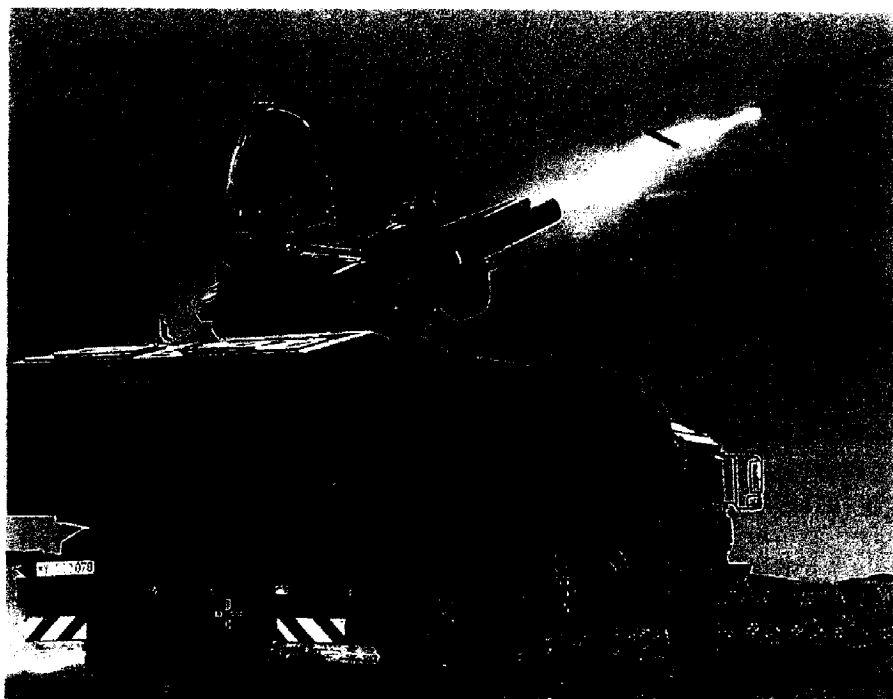
De zin "dit kan b.v. zijn maximaal gebruik ..... te voorkomen" heeft de bedoeling gehad om nog eens te benadrukken dat bij het gebruik van deze 'slimme bommen' de passieve beveiliging belangrijk is. De volgende zin geeft dit beter weer: *Dit kan o.a. zijn dat door het gebruik van deze 'slimme bommen' de essentie van de passieve beveiliging nog meer dient te worden benadrukt.*

Aangezien de inzetafstand en -hoogte van de 'slimme bom' overwegend buiten

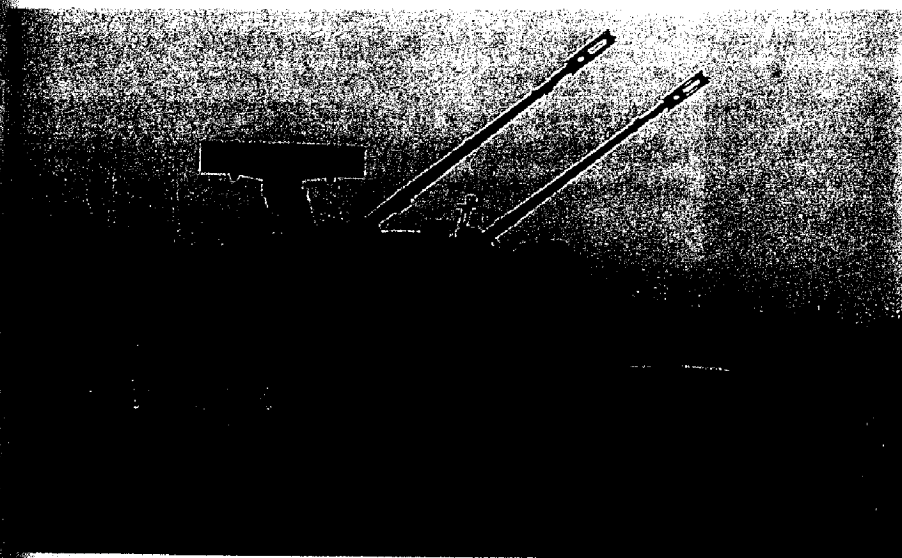
het bereik van VSHORAD systemen plaatsvindt, kan het stuk "De door de S2/G2 verstrekte ..... van 'slimme' bommen" worden vervangen door : *Gelet op de inzetafstand van deze nieuwe wapensystemen is het voor de VSHORAD systemen belast met een 'object' beveiliging uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk om het inzetmiddel, lees vliegtuig, te bestrijden.*

SLOT

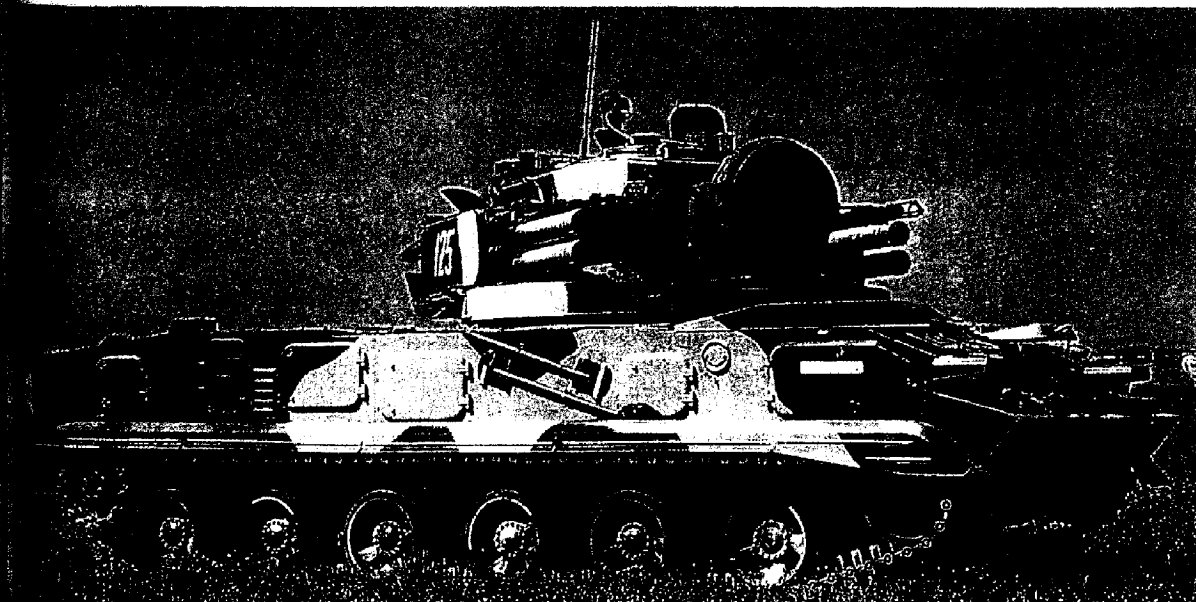
De schrijver denkt, dat met deze aanvullingen het nog duidelijker is geworden, dat met de ontwikkeling van nieuwe lucht-grond wapensystemen er een andere luchtdreiging kan ontstaan.

ROLAND (foto 1)

PRTL (foto 2)

ANGUSKA 2S6M(foto 3)

foto's uit: Truppenpraxis, Soldat und Technik,Voorschrift materieel herkening

VERZAMELEN VAN INLICHTINGEN "LUCHT" IS EEN PAARSE ZAAK

Door Kap B. van Elk

In deze bijdrage van de Info Scoop wil ik de aandacht richten op het verzamelen van inlichtingen ten behoeve van het vaststellen van de Luchtdreiging. Een goede samenwerking met de Inlichtingensectie van de Koninklijke Luchtmacht (KLu) is hiervoor een absolute noodzaak.

Het verzamelen van inlichtingen lucht valt naar onze mening uiteen in een drietal subdelen, te weten Basisinlichtingen lucht, luchtdreiging en gevechtinlichtingen lucht. Ik wil deze delen één voor één voor u belichten.

1. BASISINLICHTINGEN

Onder basisinlichtingen verstaan wij algemene (ongerubriceerde) informatie over luchtmacht, zoals die terug is te vinden in b.v. Jane's World Air Forces en World Air Power Journal. In onze militaire kringen worden, voor een beperkt aantal landen in de wereld, daar nog gerubriceerde gegevens aan toegevoegd. Deze gerubriceerde gegevens worden opgeslagen bij o.a. Afdeling Militaire Inlichtingen Dienst (AMID-) KLu.

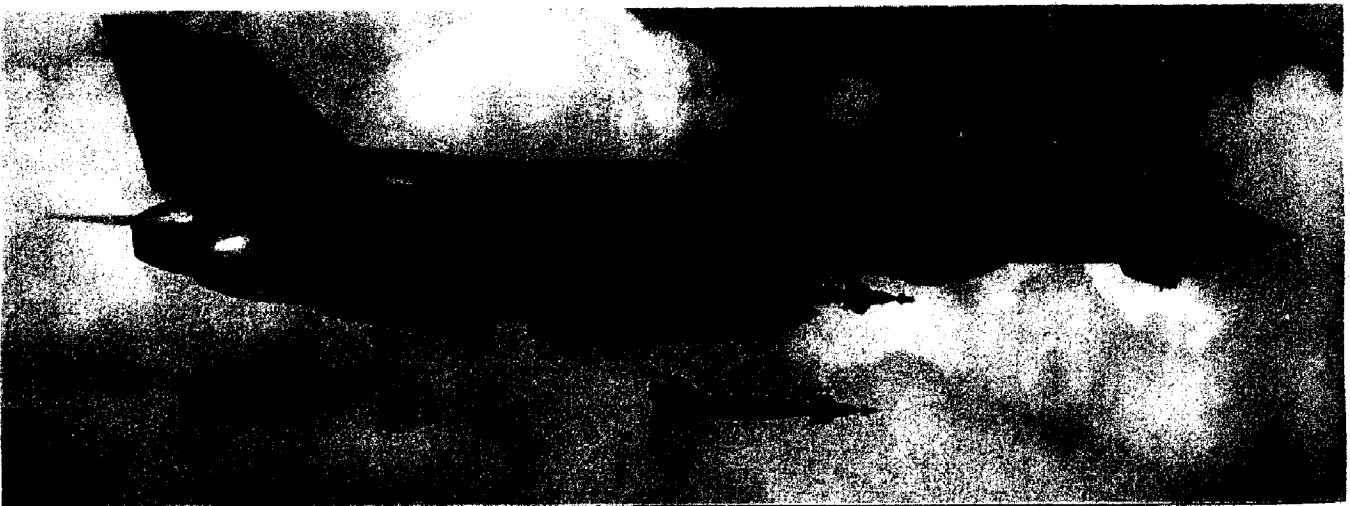
In bovengenoemde documenten wordt een veelheid aan informatie vastgelegd, die het een inlichtingenfunctionaris mogelijk maakt om een kwantitatieve inschatting te maken van de mogelijkheden die van de luchtmacht

uitgaat in een mogelijk toekomstig conflict. Daarnaast beschikt de KLu nog over informatie ten aanzien van trainen, opleiden en werkwijze van deze luchtmacht. Door toevoeging van dit laatste kan een inlichtingenfunctionaris een inschatting maken van de kwalitatieve dreiging die uitgaat van de luchtmacht van dat beoogde land. Deze informatie, die over een geruime tijd verzameld is noemen we basisinlichtingen. Het grootste deel van de hierboven opgesomde gegevens zijn geschikt om in een database te worden opgeslagen.

De bijdrage van de KLu Inlichtingen aan deze basisinlichtingen :

- Database met gegevens van vliegtuigen/helikopters en hun elektronica.
- Datagegevens over vliegtuigen/helikopters in combinatie met hun wapens.(zie foto 1)
- Data met overzicht van vliegvelden van geselecteerde landen.
- Inlichtingenrapporten met waarnemingen van trainingsvluchten en gesprekken met piloten ten aanzien van de door hun natie gehanteerde doctrine/opleiding.

De bijdrage van KL inlichtingen aan deze basisinlichtingen zijn gering, omdat het hier specifiek gaat over kennis en kunde van de KLu.

(foto 1) World Air Power Journal F-14 werpt een GBU-16 af.

2. LUCHTDREIGING

Luchtdreiging omvat het geheel van alle gegevens uit de basisinlichtingen (database), welke wordt aangevuld met het element politieke doelstellingen van het agressorland en het optreden van de landstrijdkrachten van dat land. Optreden van grondtroepen en politieke doelstellingen laten zich ook in een database plaatsen. Maar voor het koppelen van alle informatie is denkwerk van de mens nodig. Dit is het werkterrein van de hoogwaardige inlichtingenfunctionaris; met name hij/zij moet in staat zijn om de database met vaste gegevens te raadplegen en met behulp van deze gegevens een luchtdreigingsappreciatie te produceren. Het bureau inlichtingen lucht is van mening dat het schrijven van een luchtdreigingsappreciatie te veel tijd vraagt van een manoeuvre S2/G2 en pleit daarom voor de aanstelling van functionarissen, op nog nader vast te stellen niveau, die het schrijven van deze appreciatie op zich nemen. Deze appreciatie dient vervolgens onverkort in de commandovoeringslijn naar de onder bevel gestelde G2/S2 functionarissen gestuurd te worden.

Zij op hun beurt kunnen deze appreciatie hanteren voor het briefen van en coördineren met hun luchtverdedigingsfunctionarissen om op die wijze te komen tot een juiste en effectieve inzet van de eigen luchtverdediging ter bescherming van de manoeuvre.

De bijdrage van de KLu aan het element Luchtdreiging is dezelfde als bij basisinlichtingen lucht.

De rol van de KL in de luchtdreiging is :

- a. Analyseren van de politieke doelstellingen van de mogelijke tegenstander.
- b. Analyseren van de door de tegenstander beoogde (strategische)doelen voor de inzet van de grondtroepen.
- c. Vastleggen van een mogelijk (operatief, strategisch en/of crisisbeheersings)optreden van grondtroepen van de tegenstander. Een en ander geprojecteerd in een bepaald tijdsframe. In een grootschalig conflict is dit pas mogelijk na een opbouwfase, terwijl bij CBOPS de situatie reeds bestaat.

GEVECHTSINLICHTINGEN LUCHT

Het derde element van luchtdreiging is de gevechtsinlichtingen lucht. De gevechtsinlichtingen lucht ontstaan "vlak" voor en tijdens het uitbreken van vijandelikheden. Gevechtsinlichtingen lucht geeft een bevestiging van het verwachte vijandelijke optreden of geeft een gewijzigd optreden weer. Dit is afhankelijk van het "Luchtgedrag" van de tegenstander onder invloed van :

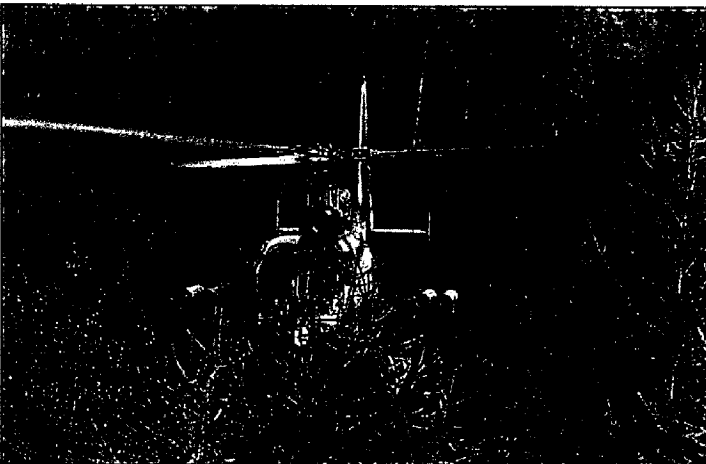
- a. de door ons aan de tegenstander opgelegde verliezen o.a. beschadigen van vliegvelden en de logistieke problemen naar aanleiding van die beschadigingen.
- b. de beweging van de luchtstrijdkrachten van de tegenstander onder invloed van verplaatsingen van materieel,
- c. de gevechtservaring die de vliegers opdoen.

- d. het weerwoord van onze luchtmacht en onze luchtverdediging op de gewijzigde doctrine van de tegenstander.

De bijdrage van de KL aan de gevechtsinlichtingen lucht zijn groot, als door de S2/G2 voldoende richtlijnen gegeven worden m.b.t. het rapporteren van gewenste elementen in de waarneming van het luchtgedrag.

Vragen die de S2/G2 hierbij stelt zijn :

- e. hoe vliegt het vliegtuig over; vliegt hij hoog, vliegt hij laag, komt hij laag naderen en klimt plotseling steil omhoog, enz. ? Welk type aanvalsprofiel wordt uitgevoerd ?
- f. schiet de vlieger met zijn boordwapens; werpt hij bommen af of vuurt hij raketten af ?
- g. is het aanvallende vliegtuig/helikopter alleen, of vliegen er nog meer vliegtuigen ? Doen zij mee aan het gevecht ? Zo niet, zijn dit dan andere vliegtuigen/helikopters qua type ?
- h. hoe reageert de vlieger op het door u uitgebrachte vuur? Vliegt hij "gewoon" door? Tracht hij zich aan uw vuur te onttrekken ?
- i. op welke (geschatte) afstand heeft het vliegtuig/de helikopter zijn bewapening ingezet ?
- j. wat zijn de verliezen ?

helikopter dreiging, een Gazelle

In INTREPs dienen de waargenomen afwijkingen met betrekking tot de hierboven genoemde afwijkingen in het gedrag direct aan de naasthogere commandant gemeld te worden. Uiteindelijk zullen de inlichtingenfunctionarissen van de KL en de KLu deze informatie verwerken, op hun waarde interpreteren en uiteindelijk weer verwerken in een gewijzigde luchtdreigingsappreciatie of verwoorden in het INTSUM.

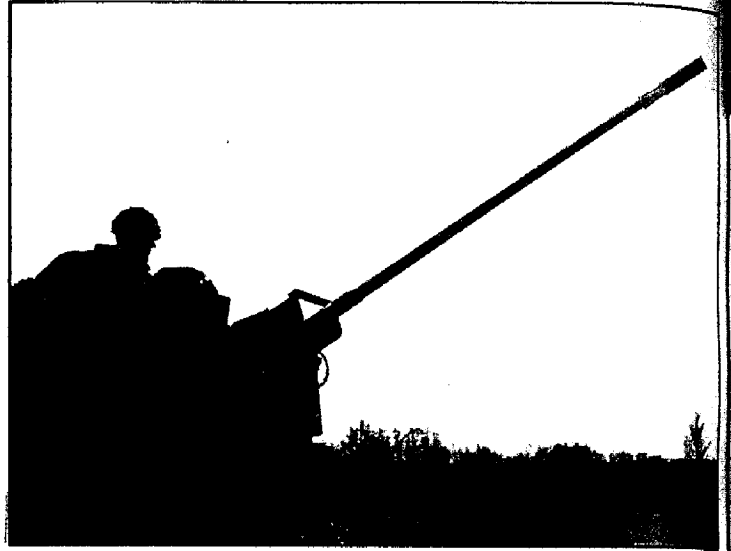
De bijdrage van de KLu zal zich beperken tot het wijzigen van de database die hierboven al besproken is.

4. GEVECHTSINLICHTINGEN LUCHT EN LUCHTNABIJBEVEILIGING/LUCHTVERDEDIGING

Elke militair is verplicht om opvallende of afwijkende gebeurtenissen tijdens een gevecht te melden aan zijn commandant. Dit geldt zeer zeker ook voor de waarne-

mingen van de gedragingen van de luchtstrijdkrachten van de tegenstander. Hier is een taak weggelegd voor alle commandanten op de grond. Zij immers zijn verantwoordelijk voor hun eigen luchtnabijbeveiliging (zie VS 2-1370 LUCHTNABIJBEVEILIGING en de diverse Vaste Orders (? !) van eenheden). Groeps- en pelotonscommandanten zetten personeel in voor luchtnabijbeveiliging. Daarbij is het van groot belang dat deze sergeanten en luitenants hun soldaten en korporaals wijzen op de *meldingsplicht* van de "rare capriolen" van de vijandelijke vlieger tijdens b.v. een luchtgevecht en/of een aanval op de grondtroepen. Teamcommandanten en het daaraan gelijkgestelde niveau dienen de in de Bijlage B (INLICHTINGEN) gestelde kernvragen van de S2 te beantwoorden (Deze vragen zijn reeds eerder hierboven aan de orde geweest). Luchtverdedigingseenheden doen hun meldingen conform de regels die gesteld zijn in de Vaste Order Luchtverdediging. Vergeet hierbij de fase van passieve-/actieve luchtdreiging niet, immers het neerhalen van een UAV kan betekenen dat u langer gevrijwaard bent van b.v. artilleriebeschietingen. Het is daarom van essentieel belang dat de S2 enkele duidelijke kernachtige vragen stelt ten aanzien van het optreden van de tegenstander in de lucht. Een aantal basisvragen welke leiden tot de beantwoording van de kernvragen moeten in Vaste Orders bij het hoofdstuk luchtnabijbeveiliging vastgelegd zijn. De keerzijde van de medaille mag hierbij niet uit het oog verloren worden. Ook onze eigen "SPERWER"(RPV) vliegt in de omgeving van het operatiegebied op zoek naar lonende doelen van vijandelijke grondstrijdkrachten. De voorzichtige conclusie is dat we dus in het complexe gevecht ook nog eens de spelregels ten aanzien van de beperkingen van de luchtverdediging/luchtnabijbeveiliging (b.v. weapons hold till 12.00Z, weapons free from 12.00Z - 18.00Z) moeten kennen en kunnen toepassen.

Uit bovenstaand verhaal blijkt dat het op "maat" aangeven van de luchtdreiging een goede samenwerking vereist tussen de inlichtingensecties van de KLu en de KL. Aan de hand van deze luchtdreiging zal de G2 / S2 de manoeuvre- en luchtverdedigingseenheden die informatie verstrekken, opdat zij weten hoe en op wat voor wijze de vijandelijke luchtstrijdkrachten zullen gaan optreden en hun plannen daarop afstemmen.

luchtnabijbeveiliging

Een nieuwe uitdaging ligt hier zeker voor de G2 / S2 functionarissen en voor velen van u is dit nog een onbekend terrein. Wij begrijpen dat en indien u daarom nog vragen heeft op dit gebied, kunt u die gerust aan ons stellen.